

Maija Kaukonen
päätoimittaja
paatoimittaja@say.fi

Työaikakyselyn tulokset

Finnanestin toimituskunta kokeili ensimmäistä kertaa QR-koodilla toteutettavaa kyselyä. Aiheeksi valikoitui työaikalaki. Kyselyn ajankohtana työaikalain soveltaminen ei ollut ehtinyt käytäntöön kuin murto-osassa maamme päivystyspisteistä, joten kyselyllä mittasimme ammattikuntamme ennako-odotuksia tulevan suhteen.

Kysely toteutettiin 28.10.-20.11.2020 välisenä aikana. Kyselyyn tuli yhteensä 243 vastausta. Näistä QR-koodilla saimme 11 vastaajaa. Päätös lähettää kyselyn linkki myös sähköpostilla jäsenjakeluna sai mukaan vielä 232 vastaajaa ja vastausprosentiksi tuli n. 20 % SAY:n koko jäsenkunnasta.

Vastaajina oli 213 erikoislääkärinä ja 30 erikoistuvaa lääkäriä. Vastaajien jakauma erikoislääkäri/erikoistuva, ikä, työpaikka, on esitetty kuvassa 1. Vastaajista 98,3 % oli työelämässä ja 97,9 %:lla työ sisälsi myös päivystystyötä.

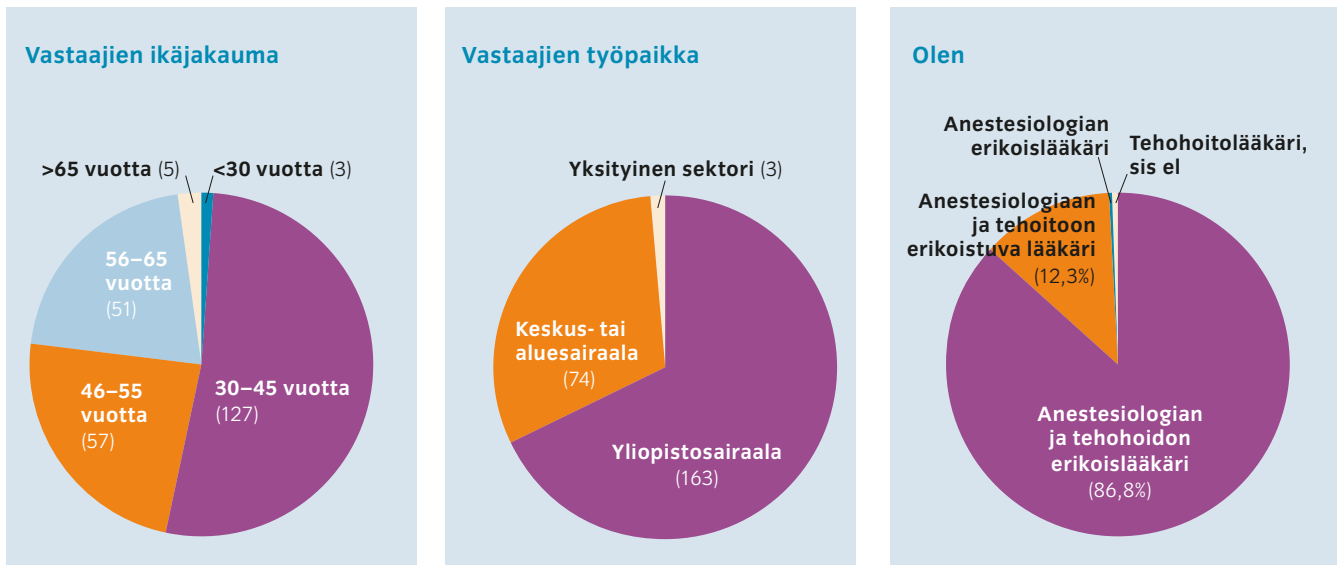
Tuloksista on koottu kuvat 2–6. Tulokset on esitetty yhdistelmänä kaikista vastaajista, minkä lisäksi erikoislääkäreiden ja erikoistuvien lääkäreiden vastaukset on eritelty. Yleisesti ottaen uuden lääkärisopimuksen työaikalakia koskeviin sovelluksiin ei oltu tyytyväisiä. Vaikutuksen tulosuuntaan epäillään olevan neutraali tai negatiivinen, työn kuormituksen ajatellaan pääsääntöisesti joko pysyvän ennallaan tai lisääntyvän, päivystys- ja sidonnaisuuden ajatellaan joko pysyvän ennallaan tai lisääntyvän ja vapaa-ajan määrän epäillään vähenevän.

Työaikalaki tuli voimaan 1.1.2020. Sitä vastaava virkaehtosopimus saatiin neuvoteltua päätökseen kesäkuussa 2020. Alun perin halusimme kysellä ensivaiheen kokemuksia uudesta työaika-laista, mutta alkusyksystä, jolloin kysely toteu-

tettiin, oli suuressa osassa sairaaloita päivystysuudistuksen käytännön toteutus kesken. Osassa sairaaloista oli myös sovittu järjestelyt valmiiksi, mutta aloitusajankohta oli vielä tulevaisuudessa. Tämän vuoksi päädyimme toimituskunnassa kysymään ammattikuntamme ennako-odotuksia niistä suunnitelmista, jotka olivat kyselyn ajankohtana menossa, kokemuksia kun ei ollut.

Vapaita kommentteja saimme runsaasti. Kommenteissa tuodaan esille suunniteltujen uudistusten hyviä puolia ja kritisoidaan vaikeaksi koettuja asioita. Julkaisemme tässä osan kommentteista. Kommenteissa annetaan myös kritiikkiä kyselymme suhteen: ”Arvelua on, eli sopii hyvin ”musta tuntuu” –kyselyyn. Ensin toivottiin lyhyempiä päivystysjaksoja, nyt itketään vähentyneitä tuloja ja sidonnaisuutta. Työaikalaki 1.1.2020 oli pakko ottaa sopimuksessa huomioon. Oma päivystysrasitus on paljolti jo menneiden vuosien taakkaa, jonka kuorman seurauksia kannan mukani. Kyselyn perusteella tehtävät päätelmät olivat arvattavissa etukäteen - olisin odottanut hiukan enemmän kyselyn laatijoilta.”

Tarkoituksenamme on tehdä kysely uudelleen siinä vaiheessa, kun uudet työaikajärjestelyt ovat olleet voimassa vähintään puoli vuotta. Tällöin pääsemme kysymään, miten elämä uusien järjestelyjen kanssa sujuu. Jos tämän kommentin tekijä lukee tämän artikkelin, toivotan hänet lämpimästi tervetulleeksi mukaan tekemään

Kuva 1. Kyselyyn vastanneiden ikäjakauma, työpaikka sekä erikoistuminen.

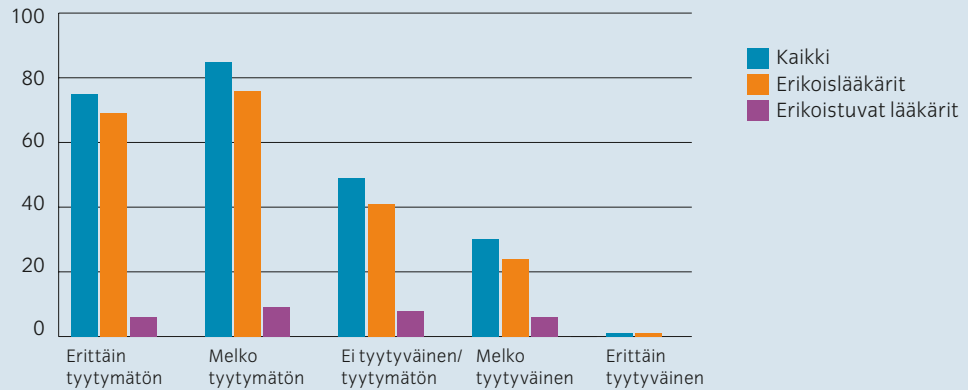
kysymyksiä jatkokyselyyn. Relevantteja asioita sisältävä kysely on meidän kaikkien etu.

Erikoislääkäreiden vapaita kommentteja päivystysmuutoksista

- Suosituksia ei pysty täysin noudattamaan koska ennen päivystystä oleviin poissaoloihin (töihin) ei ole sijaista edes saatavilla.
- Uusi työaikalaki itsessään on todella hyvä ja kannatettava asia! Omassa työpaikassani on järjestetty niin, että päivystyspäivänä pidetään virka-aika vapaana. Tämä on mielestäni mahtava asia! Ongelma on, että oma työni on 60 % hallinnollinen, eikä työ määrä ole mitenkään vähentynyt. Päivystän noin neljä kertaa kuussa. Jos siis olen neljä päivää enemmän poissa, hallinnollinen työaikani vähenee jopa 20 %, mutta töitä ei ole vähennetty. Käytännössä siis teen samat työt pienemmällä palkalla.
- Meillä on arkipäivystykset jaettu jo pitkään, enkä juurikaan pysty työtehtävieni vuoksi tekemään arkiyön päivystyksiä. En siis oletta muutosten juurikaan vaikuttavan päivystysvuoroihini, vapaa-ajan määrään tai tulotasoon.
- Omassa työssäni on vain varallaolopäivystystä. Onneksi niin. En enää osallistuisi aktiivipäivystykseen. Mutta sopimuksessa on hyvää enintään 5 päivystystä/kk.
- Meidän työpisteessämme vain takapäivystystä (kotona), eli uusi laki ei vaikuta lainkaan.
- Mikäli työajan levittämistä iltaan tehdään, se lisää työsidonnaisuutta ja poissaoloja kotoa lasten ja perheen luota, mikä on erittäin huono asia. Kannattaisin 15–08 vuoroja päivystysten suhteen.
- Työpaikkasidonnaisuus lisääntyy. Tulotaso voi heikentyä, jos päivystyskertojen määrä on sama, mutta päivystysjaksot lyhyemmät.
- Minulla tällä hetkellä vain takapäivystysvelvollisuus.
- Omassa keskussairaalassani vaikutukset ovat vielä vähäisiä, mutta jos mennään toisen sairaalan malliin, vastaukset olisivat erilaisia ja vaikutukset paljon negatiivisempia.
- On paljolti kiinni paikallisista olosuhteista ja sopimuksista.
- Kolmen tunnin toivottavasti keskeytyksetön uni: sen merkitys käytännössä kyseenalainen, unen laatu päivystysaikana ei ole samanlaista kuin kotona.
- Jaettu päivystys on periaatteessa hyvä, mutta päivystyskertojen määrä lisääntyy, jos työntekijöitä ei saada lisää.
- Työnantaja tuntuu oletettavan, että uudistuksesta selvittää ilman lisärahaa, ei onnistu.
- Sopimus on työaikojen osalta vaikeatulkintainen.

>>

Kuinka tyytyväinen olet uuden lääkärisopimuksen työaikalakia koskeviin sovelluksiin kokonaisuutena?

Kuva 2. Tyytyväisyys lääkärisopimuksen työaikalakia koskeviin sovelluksiin.

- Uuden sopimuksen sovelluksissa tulee huomioida myös vapaamuotoisen päivystyksen rasittavuus ja sitovuus.
- Päivystän vähän, joten kohdallani muutokset eivät ole merkityksellisiä. Meillä on 25–27 päivystävää anestesialääkärinä ja 2–5 päivystysvuoroa kuukaudessa. Kaksi päivystäjää. Toistaiseksi ei ole tehty muutoksia päivystysjärjestelyissä, 3 tunnin yölepo toteutuu useimmiten. Seuranta menossa.
- Olen tyytyväinen, jos päivystysyötä edeltävä päivä on vapaapäivä. Tulotason tippuminen ei haittaa minua. Jos edeltävän päivän tunnit ripotellaan muille päiville, en ole tyytyväinen. Jos lomien ja vapaiden saanti vaikeutuu, en ole tyytyväinen. Kaikki työsidonnaisuutta vähentävä on hyväksi, vaikka se näkyisi tulotason tippumisena.
- Kannatan vahvasti yli 13 työtunnin työrupeamien kieltämistä.
- Päivystysasetus sinänsä hyvä, että 24 tunnin työvuoroja ei enää saa tehdä. Paikallinen toteutus ontuu. Eri päivystyspisteiden lääkärit joutuvat eriarvoiseen asemaan. Edeltävä päivä vapaata ei vähennä yöllä tehtävää työtä, joka omassa työpaikassani on nykyään 80–100 % aktiivisia.
- Työhyvinvointi on tärkeä asia ja kannatan vapaa-ajan lisäämistä. Nyt näyttää siltä, että päivystysten määrä on lisääntynyt. COVID-19-epidemiälläkin on vaikutusta asiaan. Nytkin minulla on ollut kaksi peräkkäistä viikonloppua töitä, eli olen ollut kolme viikkoa yhtäjaksoisesti töissä. Mies hermostuu, eli paineita tulee sekä töistä että kotoa. Olen puun ja kuoren välissä.
- Olen tehnyt jo muutaman vuoden jaettuja vuoroja. Nykyisellä työmallilla on jäänyt enemmän aikaa itselle ja omille jutuille. Hieman suuremmat tulot eivät vaikuttaisi niin paljon, että suostuisin tekemään enää vuorokauden mittaisia vuoroja.
- Seuranta-aika on toistaiseksi kovin lyhyt tälle kyselylle. Todellisuudessa uudet päivystysjaot otettiin yksikössämme käyttöön 1.10. Aikaisemmin viikonloppuisin ulkopuolisia päivystäjiä on käynyt keventämässä virkalääkäreiden kuormaa tekemällä 24 tunnin vuoroa. Nyt he tekevät muiden mukana 12 tunnin vuoroja. Kuinka pitkään he viitsivät käydä keikkailemassa lyhyemmän rupeaman vuoksi? Se nähdään vasta ajan kanssa.
- Sairaalassamme on viety läpi työntekijöitä kuuntelematta viikonloppujen klo 7:45 aloitus-aika, joka mielestäni heikentää työhyvinvointia huomattavasti. Arkipäivystystä edeltävä vapaa (joskin palkaton) on mielestäni ok, raskaan päivystyksen pisteessä vuoron jaksaa paremmin.
- Sopimus on tehty ajatellen ei-päivystäviä aloja. Kuntatyönantaja ei halua kustannusten kasvavan, joten tämä otetaan meidän raskasta päivystystä tekevien vapaa-ajasta ja palkasta.

- Arvelua on, eli sopii hyvin ”musta tuntuu” –kyselyyn. Ensinnäkin toivottiin lyhyempiä päivystysjaksoja, nyt itketään vähentyneitä tuloja ja sidonnaisuutta. Työaikalaki 1.1.2020 oli pakko ottaa sopimuksessa huomioon. Oma päivystysrasitus on paljolti jo menneiden vuosien taakkaa, jonka kuorman seurauksia kannan mukana. Kyselyn perusteella tehtävät päätelmät voi jo arvata etukäteen - olisin odottanut hiukan enemmän kyselyn laatijoilta.
- Sopimuksen soveltaminen ei onnistu paikallisesti ja työnantaja pyrkii pitämään tiukasti kiinni entisestä. Kolmen tunnin lepoaika on aika keinotekoinen asia. Ainoa asia mitä meillä on paremmin alettu noudattamaan, on peräkäisten viikonloppujen päivystykset ja siitähän taitaa tulla kesällä tauko. Pomopuoli tuntuu ajattelevan, että sopimus sitoo, jos sitä on mahdollisuus noudattaa. Viimeistään ensimmäistyöaikatarkastelussa annetaan taatusti periksi ja loppuvuosi rikotaan lakia.
- Aluesairaala, vapaamuotoinen päivystys, ei muutoksia nykytilanteeseen.
- Viikonlopun jaettavat päivystykset ovat arkea helpommin toteutettavissa ja työaikalain hengen mukaisia. Jaettu päivystys ja koko vuorokauden päivystys ovat nyt sopimuksessa samanarvoisia kuukauden päivystysten yhteismäärää laskettaessa. Jos päivystyksiä jaetaan, ylittyy viiden päivystyksen raja kuukaudessa helposti, vaikka päivystystunnit eivät ylittäisikään 85 tuntia.
- Olen eläkkeellä.
- Lopetan aktiivipäivystyksen lähimmän puolen vuoden sisällä, joten ei juuri vaikutusta minulle henkilökohtaisesti.

Erikoistuvien lääkäreiden kommentteja päivystysmuutoksista

- Omassa sairaalassani osassa päivystyspisteistä pystytään jatkamaan ns. vanhaan malliin, eli 24 tunnin vuoroja jatketaan. Tämä oli meidän kaikkien päivystäjien toive.
- Kaikki riippuu siitä, miten sopimuksen sanamuotoja tulkitaan. Oletettavasti tiukimman

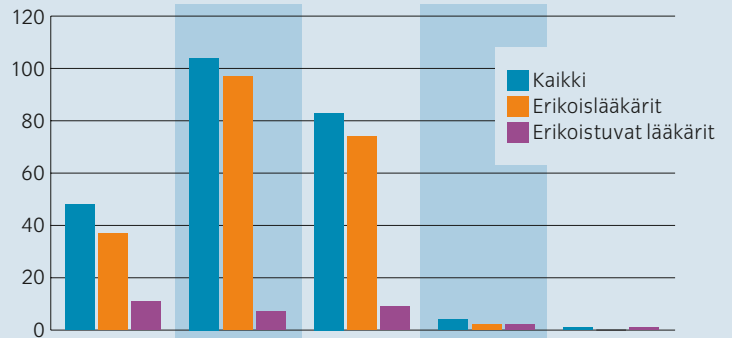
Kuva 3. Sopimuksen vaikutus tulotasoon.

Kuva 4. Sopimuksen vaikutus työn kuormitukseen.

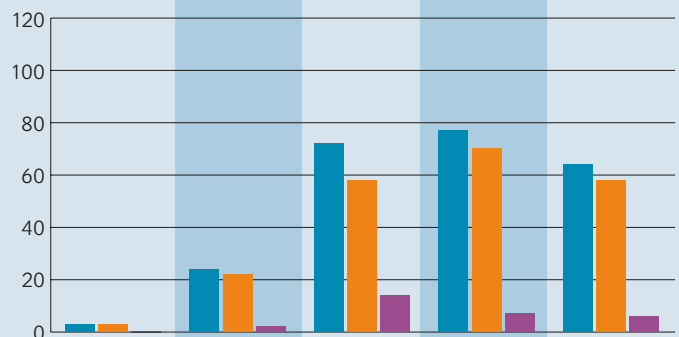
Kuva 5. Sopimuksen vaikutus päivystyssidonnaisuuteen.

Kuva 6. Sopimuksen vaikutus vapaa-aikamäärään.

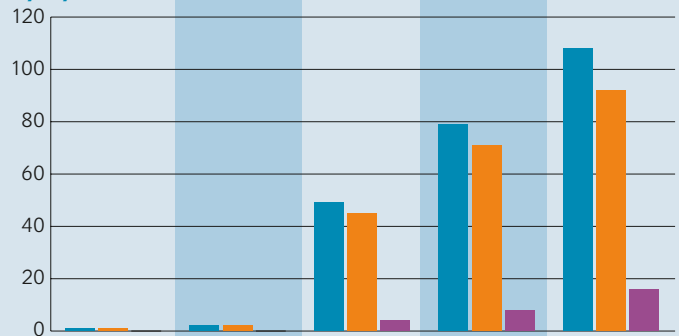
Kuinka arvelet uuden sopimuksen vaikuttavan tulotasoon?

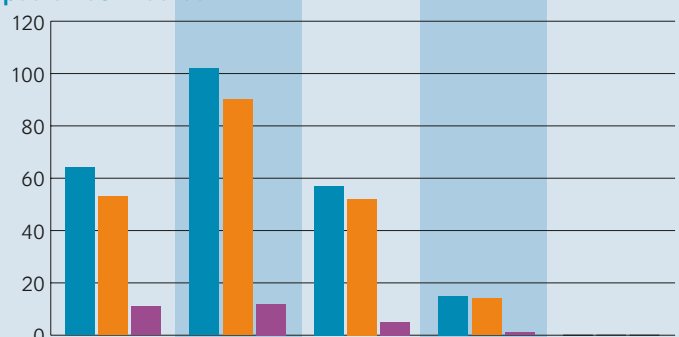
Kuinka arvelet uuden sopimuksen vaikuttavan työn kuormitukseen?

Kuinka arvelet uuden sopimuksen vaikuttavan päivystyssidonnaisuuteen?

Kuinka arvelet uuden sopimuksen vaikuttavan vapaa-aikasi määrään?

>>

mukaan. Joka tapauksessa työsidonnaisuus lisääntynee huomattavasti.

- Onko tarkoitus ajaa lääkärit kolmivuorotyöhön ja siten sitouttaa heidät töihin ja tehdä vapaa-ajan suunnittelu mahdolliseksi? Luoda lääkäripariskunnalle tilanne, että he tapaavat toisiaan vain ”yläläpsystä” kun toinen menee töihin ja toinen tulee kotiin hoitamaan lapsia! Olen oikeissa erota Lääkäriliitosta! Jos aiotaan muuttaa työaikoja, täytyy peruspalkka nostaa sille tasolle, ettei siinä hävitä, mutta sehän ei ole tarkoitus. Mutta mikä on tarkoitus?
- Jos sairaala pakottaa kaikki päivystämään maksimimäärän, kun aiemmin on voinut tehdä 2–3 päivystystä kuukaudessa, ja halukkaat ovat päivystäneet enemmän vastaavasti, niin töissä jaksaminen huononee merkittävästi. Ei ikään tyvä enää jaksaa valvoa öitä kuten nuorempana.
- Päivystystä edeltävät aktiivivapaat lisäävät vapaa-aikaa teoriassa, mutta tosiasiasa ovat ”turhia” tunteja, ei siinä yleensä oikein ehdi viettää oikeaa vapaa-aikaa, kun töihin pitää mennä alkuiltapäivästä. Isoin ongelma on se, että aktiivivapaiden ja päivystysvapaiden takia – kun vähennystunteja suunnitellaan vähemmän kuin poissaoloa oikeasti tulee – kertyy hirveästi ”työvelkaa”. Näitä puuttuvia tunteja pitää sitten tehdä ”normaaleina” työpäivinä. Tämä johtaa siihen, että ”normaali” työpäivä on useimmiten listassa klo 7.45–17/18, mikä ei todellakaan tue työssä jaksamista.
- Raskaiden päivystyspisteiden ongelma on hoidettu ratkaisulla, joka on järjetön kaikkialla toteutettuna ja lisää paikoin kustannuksia tilanteessa, jossa koko järjestelmä horjuu taloudellisen romahtamisen partaalla.
- Tässä pitäisi katsoa päivystysajan aktiivisuuden määrää ja tehdä linjauksia sen perusteella. Ymmärrän hyvin, että esimerkiksi kiireisessä yliopistosairaalassa on mielekästä jakaa päivystykset, mutta pienessä keskussairaalassa tämä lisää vain työsidonnaisuutta ja aiheuttaa ongelmia. Muutenkin tämän koko homman tulisi olla ehdollinen, eli työnantaja voisi vaatia vain lain mukaiset aktiivisuudet, mutta jos työntekijä on itse halukas näistä joustamaan, tulisi tämä sallia yhteisellä sopimuksella.
- Jatkamme toistaiseksi entiseen malliin. Jos/ kun uuden lääkärisopimuksen ja työaikalain toteuttamiseen (mm. enintään 13 tunnin päivystysvuorot) joudutaan siirtymään, lisään-

tyy päivystyssidonnaisuus huomattavasti ja tulotaso laskee.

- Se, että suurin osa sopimuksen sisällön toteutuksesta on jäänyt paikallisesti sovittavaksi, ja sopijaosapuolilla ei ole riittävää perehtyneisyyttä ja osaamista erilaisten toteuttamistapojen suunnitteluun tai rahallista tai henkistöresurssillista vaihtoehtoa, on johtanut työntekijän näkökulmasta vain huonoihin vaihtoehtoihin. Jos päivystyspisteessä on katsottu 3 tunnin levon toteutuvan yöaikaan, jäävät 24 tunnin päivystysvuorot edelleen voimaan, mutta sairaala yrittää pakottaa edeltävänä päivänä (palkattomalle) vapaalle työtuntien tasaamiseksi ilman, että tilalle tulisi toista työntekijää (= kustannuserä ja resurssipula ihmisistä). Työt siis jaetaan muille lääkäreille vapaapäiväläisiltä.
- Samasta päivystysrasitteesta vähemmän palkkaa, eikä lepopäivä ennen päivystystä auta jaksamisessa omasta mielestäni yhtään.
- Toisessa päivystyspisteessä päivystysvuoroja pyritään jakamaan kahden eri erikoisalana päivystäjän kesken niin, että kummallekin toteutuu 3 tunnin lepo. Toinen päivystäjä vastaa kyseisen ajan itselleen vieraan erikoisalana päivystyspotilaista. Käytännössä siis levon toteutuminen on epävarmaa, sanoisin epätodennäköistä, koska eihän eri erikoisalana lääkäri osaa hoitaa kriittisesti sairaita potilaita toiselta erikoisalalta. Sitten puhelin soi ja kutsu käy kesken levon potilasturvallisuuteen vedoten. Kaiken kaikkiaan lakimuutoksessa olisi pitänyt tarjota Lääkäriliiton taholta valmiimmat vaihtoehdot toteutustavaksi (suositukset) erilaisiin päivystyspisteisiin. Pienet sairaalat ovat pulassa, koska ei ole varaa rekrytoida lisää henkilökuntaa päivätöihin taloustilanteen ollessa koronankin takia tiukka. Se tarkoittaa päivystyskertojen lisääntymistä, jos päivystysvuoro lyhenee. Jos päivystysvuoroa edeltäväkin päivä pitää olla pois palkatta, se laskee päivystyksestä saatavaa korvausta todella tuntuvasti.
- Hyvä, että ylipitkiin työvuoroihin puututtu.
- Sairaalassamme asia ratkaistiin hyvin, yksi yöpäivystäjä lisää ja sillä saatiin parille muulle lepotauot ja päivystys vähemmän raskaaksi.